

KORTVERSJON PARTIPROGRAM

Alle skal med.

Valget i september er et **veivalg og et **verdivalg**. Det handler om hva slags Norge vi vil ha.**

Arbeiderpartiet vil bygge på det beste ved landet vårt: Små forskjeller, like muligheter og et fellesskap som gir arbeid og trygghet til alle.

De siste fire årene har forskjellene mellom folk blitt større. Flere står uten arbeid, og det skapes få nye jobber. Mulighetene sløses bort. Vi kan mye bedre enn det i Norge.

Arbeiderpartiet vil skape arbeid til alle og nye arbeidsplasser over hele landet. For oss er trygg eldreomsorg og gode skoler viktigere enn store skattekutt til de som har mest fra før.

ALLE SKAL MED.

På de neste sidene kan du et utdrag av vårt partiprogram – som er den politikken vi går til valg på og vil gjennomføre de neste fire årene. Hele partiprogrammet kan du lese på arbeiderpartiet.no

Arbeid

For Arbeiderpartiet er arbeid til alle jobb nummer én. Trygghet for å få jobb og trygghet når man er i jobb, gir frihet for den enkelte, bedre inkludering i samfunnet, økt likestilling og inntekter til fellesskapet. Vi vil styrke det organiserte, anstendige arbeidslivet, slik at vanlige arbeidsfolk får bedre kår.

Norsk velferd er avhengig av produktivitet og verdiskaping i verdenstoppen. Skal vi klare å øke verdiskapingen, trenger vi både de etablerte, store lokomotivene og de innovative, risikovillige oppstartsbedriftene. Det skal være mulig å drive næringsvirksomhet og skape vekst i hele landet.

VÅRE FEM VIKTIGSTE SATSNINGER

1. Skape nye arbeidsplasser

Arbeiderpartiet vil ha arbeid til alle og skape nye arbeidsplasser over hele landet. Vi vil særlig satse på strategisk viktige næringer der (i) vekst- og verdiskapingspotensialet er stort, (ii) der vi har naturgitte eller kompetansemessige fortrinn, og (iii) der det er store samspillseffekter med teknologi og kompetanse på tvers av næringer.

VI VIL:

- Sikre industrien konkurransedyktige og langsiktige rammebetingelser som styrker Norge som vertsnasjon for fremtidsrettet industri
- Styrke statlige ordninger for å øke investeringsnivået i fastlandsindustrien og sørge for at disse virker sømløst mot bedriftene
- Sikre konkurransedyktige rammebetingelser for nye store industriinvesteringer, herunder garanti- og låneforsterkningsordninger som ligger innenfor regelverket om statsstøtte i EØS-avtalen

- Videreføre CO2-kompensasjonsordningen etter 2020
- Utvide bruken av langsiktige samarbeidsprosjekter mellom forskning og næringsliv
- Ha som mål at gründere får én kontaktperson å forholde seg til i møte med et offentlig samordnet støtteapparatet
- Bruke statlige virkemidler for å gjøre det mer attraktivt for private investorer å investere tidlig i nye bedrifter
- Etablere et akseleratorprogram for vekstbedrifter med særlig eksportpotensial
- Sette i gang en konsekvensutredning av petroleumsvirksomhet i Nordland 6
- Avvente ny kunnskap om områdene i Nordland 7 og Troms 2 i forbindelse med revidering av forvaltningsplanen for havområdene utenfor Lofoten og Barentshavet. En eventuell konsekvensutredning i Nordland 7 og Troms 2 vil ikke bli satt i gang i stortingsperioden 2017 til 2021
- Åpne for petroleumsfrie soner som ivaretar særskilt viktige områder av Lofoten, Vesterålen og Senja
- Stille strengere krav til oljeselskapene slik at mer av verdiskapingen blir igjen lokalt
- Utvikle og gjennomføre en ambisiøs havstrategi for Norge
- Etablere et verdiskapingsprogram for havet
- Utarbeide en strategi for hvordan norsk næringsliv benytter digitale muligheter for å styrke sin konkurransekraft
- Lage en trepartsstrategi for digitalisering av industri og næringsliv og etablere et program for digitalisering i industrien

2. Kompetansereform for arbeidslivet

Investering i kompetanse og ferdigheter blir særlig viktig i møte med digitalisering og automatisering i alle deler av arbeidslivet. Arbeiderpartiet vil, sammen med partene i arbeidslivet, gjennomføre en kompetansereform for arbeidslivet. Kompetansereformen skal gi økt konkurransekraft for bedriftene og virksomhetene og mestring og muligheter for den enkelte arbeidstaker.

VI VIL:

Sammen med partene i arbeidslivet:

- Sikre at det arbeides langsiktig med å dekke kompetansebehovet i arbeidslivet
- Utvikle «Arbeidslivets kompetansesavtale» for å styrke den enkelte arbeidstakers kunnskap og mestring
- Opprette bedrifts- og arbeidsnære programmer for læring i virksomheter og bransjer

Sammen med utdanningsinstitusjonene:

- Styrke yrkesfagene og det tradisjonelle utdanningsløpet
- Sørge for at fag- og yrkesopplæringa, fagskolene, høyskolene og universitetene i fellesskap tilbyr relevante programmer som kan heve kunnskap og ferdigheter i arbeidslivet
- Kartlegge fremtidige kompetansebehov nasjonalt og regionalt for bedre å tilpasse etter- og videreutdanningstilbudet til behovene i arbeidslivet, samt kartlegge behovene til folk som er i arbeid

3. Et trygt arbeidsliv

Alle har krav på en trygg arbeidshverdag. Trygge arbeidsfolk gir også norske bedrifter og næringsliv et konkurransefortrinn. Denne tryggheten er nå truet i deler av arbeidslivet.

Arbeiderpartiet er garantisten for at vi i Norge bekjemper sosial dumping og arbeidslivskriminalitet.

VI VIL:

- Utforme en ny handlingsplan for å bekjempe sosial dumping, arbeidslivskriminalitet og svart arbeid
- Stille krav om lærlinger, egne ansatte, maksgrænse på antall kontraktsledd, fagarbeidere og ryddige lønns- og arbeidsvilkår ved offentlige anbud
- Utvide solidaransvar til også å omfatte bestillere og utvide ansvarets lengde til seks måneder
- Doble fagforeningsfradraget

- Verne om og videreutvikle den norske arbeidslivsmodellen gjennom et sterkt og forpliktende trepartssamarbeid
- Fjerne den generelle adgangen til midlertidige ansettelser
- Fjerne muligheten for å ta i bruk nulltimerskontrakter og arbeidskontrakter uten lønn mellom oppdrag
- I samarbeid med partene i arbeidslivet: Definere «arbeidstaker» og «arbeidsgiver» i lovverket nærmere
- Styrke retten til heltid og styrke fortrinnsretten til økt stilling
- Innføre kollektiv søksmålsrett i saker der det er spørsmål om ulovlig innleie av arbeidskraft
- Gjennomgå regelverket for inn- og utleie av arbeidskraft slik at det støtter opp om et trygt og godt arbeidsliv med faste ansettelser
- Regulere bemanningsbransjen strengere og sørge for at regelverket blir fulgt
- Videreføre pensjonsreformen, sikre en bærekraftig folketrygd og fortsette arbeidslinja
- Styrke AFP i privat sektor

4. Få unge inn i arbeid

Stadig flere unge faller utenfor arbeidslivet. Vi vil ha et arbeidsmarked med plass til alle, og vi vil reformere ordningene med arbeidsavklaringspenger og uføretrygd. Vi vil innføre en aktivitetsreform for å hindre at unge faller utenfor arbeidslivet, og gi flere den sjansen de trenger for å komme ut i arbeid, delta i arbeidslivets fellesskap og få en egen inntekt å leve av. Unge som mottar trygd, og som kan jobbe noe, skal møtes med en forventning om å delta og en jobbgaranti som sikrer reell mulighet til å kombinere trygd og arbeid.

VI VIL:

- Bedre planlegging, oppfølging og gjennomføring av ordningen med Arbeidsavklaringspenger slik at flere kommer tilbake i arbeid
- Økt bruk av gradert uføretrygd

- At personer med gradert uføretrygd skal få brukt sin arbeidskapasitet. NAV får et overordnet ansvar for å sikre at det finnes jobber tilpasset denne gruppen både i offentlig og privat sektor. Kommunene får i tillegg en plikt til å sikre at denne gruppen får jobb. Kommunenes merkostnader til ordningen skal dekkes inn. Ordningen innføres for personer født i eller etter 1990
- Arbeidsledige under 30 år med påbegynt videregående opplæring skal få muligheten til å fullføre mens de mottar dagpenger
- Ha tettere oppfølging av unge arbeidsledige i NAV (NAV Ung) og aktivt styrke ungdomsgarantiene i dette arbeidet

5. Slå ring om det statlige eierskapet

Staten skal være eier i strategisk viktige deler av norsk næringsliv. Det sikrer fellesskapet eierskap til infrastruktur og naturressurser og gjør at viktige kompetansemiljøer forblir i Norge. Arbeiderpartiet sier derfor et klart nei til å redusere det statlige eierskapet.

VI VIL:

- Ha et sterkt statlig eierskap, som sikrer kontroll over naturressurser og viktig infrastruktur og eierskap i strategisk viktige industribedrifter
- At bedrifter som har staten som eier, skal ta samfunnsansvar både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt
- Garantere for at fiskeressursene også i fremtiden skal tilhøre folket i felleskap: Vi vil sikre en fiskereid flåte og at nasjonalitetskravet opprettholdes i samsvar med deltakerlovens bestemmelser. Vi sier nei til evigvarende kvoter

Helse og eldre

Arbeiderpartiet vil ha ønsker en sterk, offentlig helsetjeneste i hele landet. Gjennom helsefremmende forebygging, tidlig innsats og god behandling, skal du få den beste hjelpen i den offentlige helsetjenesten i Norge uavhengig av størrelsen på lommeboka eller dine evner og muligheter til å kreve hjelp. Vi sier nei til privatisering, og vil heller sørge for at de offentlige sykehusene blir bedre.

Eldre er en ressurssterk og mangfold gruppe. Vi vil sikre alle en god alderdom og gi pårørende bedre støtte og hjelp. Vi vil bedre mulighetene for eldre til å bo i eget hjem så lenge som mulig, og bidra til at alderdommen fylles med mening og mestring. Kvaliteten i tilbudet for eldre på sykehjem skal følges nøye, og helsetjenesten skal ved livets slutt gi god behandling og verdighet. Arbeiderpartiet mener eldreomsorg er et felles offentlig ansvar og ønsker ikke kommersialisering av pleie- og omsorgstjenestene.

VÅRE FEM VIKTIGSTE SATSNINGER

1. Styrke vår felles helsetjeneste

Den offentlige norske helsetjenesten skal tilby behandling i verdensklasse. For mange pasienter opplever i dag at informasjonen er mangelfull, at sykehus ikke har god nok kontroll, og at de selv må etterlyse fremdrift og svar. I tillegg opplever mange pasienter køer og ventetider som ikke er medisinsk nødvendig.

VI VIL:

- Sikre helsetjenesten god økonomi og skape ro rundt organisering av sykehusene
- Redusere helsekøene og ha åpenhet om ventetid
- Investere i medisinsk kvalitet og digitalisering. Nye legemidler og behandlingsformer skal tas raskt i bruk

- Sikre en grunnfinansiering av den offentlige spesialisthelsetjenesten som gir reell mulighet til å øke behandlingsskapiteten
- Stille krav om at alle større sykehus skal ha geriatrisk kompetanse, slik at eldre får helhetlig utredning og større mulighet til å bo lengre i egen bolig
- Øke utrednings- og behandlingsskapiteten i sykehusene ved å ta i bruk poliklinikkene også på ettermiddags- og kveldstid
- Utarbeide en plan for gradvis økt satsning på tannhelsefeltet
- At Norge innen 2025 skal være det ledende landet i Europa på e-helse

2. Raskere hjelp ved psykiske plager

Vi vil bedre den psykiske helsen – bryte tabuer og sikre tidlig hjelp når det trengs. Det viktigste arbeidet gjør vi før lidelsene får utvikle seg, utenfor helsetjenesten; i familien, i barnehagen, på skolen, på arbeidsplassen og der vi bor.

VI VIL:

- Ha lavterskel psykisk helsetilbud i alle kommuner
- Bidra til at våre unge lærer mer om psykisk helse i skolen
- Øremerke midlene til skolehelsetjenesten
- Ansette flere fagfolk som kan psykisk helse
- Utarbeide en tverrfaglig opptrappingsplan om psykiske lidelser, forebygging og tidlig helsehjelp
- Etablere lett tilgjengelige lavterskeltilbud med mulighet for drop-in, som Familiens Hus og Ung Arena, i flere kommuner
- Satse på programmer som gjør at flere med psykisk sykdom kan stå i jobb eller komme tilbake i jobb
- Øke bruken av gradert sykemelding

3. Forebygge dårlig helse hos barn og unge

Gode vaner formes tidlig. Vi vil ha et krafttak for å forebygge sykdom og dårlig helse blant barn, slik at alle får en god start i livet.

VI VIL:

- Innføre daglig fysisk aktivitet i skolen
- Gjeninnføre skolefrukt i ungdomsskolen
- Tilby alle barn et enkelt skolemåltid hver dag gjennom et spleiselag mellom staten, kommuner og frivillige betalingsordninger for foresatte. Skjermingsordninger skal etableres
- Fjerne egenandelene hos fastlegen for ungdom opp til 18 år
- Sørge for tettere samarbeid mellom skolen og Barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) og gi helsesøstre mulighet til henviser til BUP
- Åpne for «e-helsesøster» slik at ungdom kan kontakte sin skolehelsetjeneste gjennom digitale plattformer
- Innføre en nasjonal bemanningsnorm for skolehelsetjenesten i tråd med Helsedirektoratets anbefalinger

4. Reformere norsk ruspolitikk

Arbeiderpartiet vil ha en sterk og kunnskapsbasert ruspolitikk som forebygger rusproblemer.

VI VIL:

- Føre en restriktiv, forebyggende og kunnskapsbasert ruspolitikk
- Narkotika skal fortsatt være forbudt. Rusavhengige skal møtes med god helsehjelp, ikke straff
- Gå nye veier for å hjelpe de sykeste ruspasientene, som lett tilgjengelige sprøyterom og heroinassistert behandling

5. Sikre alle en god alderdom

De aller fleste ønsker å bo hjemme så lenge som mulig og være sjef i eget liv. Hjemmesituasjonen må være trygg, og den som bor hjemme, må ha mulighet til sosialt liv og kontakt med andre. I dag må altfor mange vente på sykehjemsplass, og kvaliteten i tjenestene varierer for mye mellom kommunene. Derfor vil vi ha klare mål for kvalitet, en mer målrettet finansiering og et betydelig statlig bidrag for å ruste opp tilbudet til eldre over hele landet.

VI VIL:

For å legge til rette for aktive og sosiale eldre:

- Ta i bruk de store ressursene som seniorene representerer i arbeidsliv, samfunnsliv og frivillighet
- Videreutvikle «Den kulturelle spaserstokken», som gir kulturtilbud til eldre
- Satse mer på hjemmebaserte tjenester, hjelpemidler og velferdsteknologi som kan gjøre det mulig for flere som ønsker det, å bo hjemme så lenge som mulig
- Samarbeide med frivillige lag, foreninger og enkeltpersoner som kan bidra langt mer i eldreomsorgen, som et supplement til de ansatte i tjenestene

For å sikre bedre kvalitet og kapasitet:

- Styrke tilskuddsordningen til investering i velferdsteknologi
- Sørge for tilstrekkelig med sykehjemsplasser og heldøgns omsorgsplasser
- Legge til rette for nye boformer, med brukervennlige og fleksible løsninger
- Videreføre investeringstilskuddet til bygging/renovering av sykehjem og omsorgsboliger
- Lage en strategi for bedre ernæring hos eldre i sykehjem og hjemmetjenesten
- Bekjempe ensomhet og styrke det psykiske helsetilbudet for eldre
- Bygge ut en god demensomsorg

«Eldre er en ressurssterk og mangfold gruppe. Vi vil sikre alle en god alderdom.»

Skole, kunnskap og kompetanse

En god offentlig fellesskole og lik rett til utdanning er grunnleggende for å sikre like muligheter for alle. Felles læringsarenaer bidrar også til at vi som samfunn kan lykkes med likestilling, integrering og sosial utjevning. Å sikre alle tilgang til kunnskap og kompetanse er ikke bare et gode for den enkelte, det er avgjørende for hvor godt Norge vil lykkes med å skape nye næringer, trygg velferd og utvikle offentlig og privat sektor.

VÅRE FEM VIKTIGSTE SATSNINGER

1. Styrke fellesskolen

Vi vil ha en fremtidsrettet fellesskole der alle barn kan lykkes. I tillegg til å innføre en garanti for støtte til barnas grunnleggende ferdigheter i lesing, skriving og regning, vil vi legge vekt på at elevene blir gode på å utforske og skape, på kommunikasjon og samarbeid. Vi vil gi kommuner og fylkeskommuner mulighet til å styre omfanget av private skoler.

VI VIL:

- Jobbe mot økt privatisering og si nei til statsstøtte til kommersielle privatskoler
- Gi kommuner og fylkeskommuner mulighet til å styre omfanget av private skoler av hensyn til det totale skoletilbudet
- Styrke tilsynet av privatskoler for å sikre etterlevelse av regelverket
- Gjøre fellesskolen mer mangfoldig, blant annet ved å gjøre det lettere for skoleeiere å gjennomføre forsøk og utviklingsarbeid ut fra lokale behov

2. Toppe laget rundt de yngste

Med tidlig innsats kan problemer forebygges. Barn som får en trygg og utviklende tid i barnehagen, står bedre rustet til å takle både skolen og resten av livet.

VI VIL:

- Innføre en bemanningsnorm som sikrer nok voksne med relevant kompetanse i barnehagen. Halvparten av de som jobber i barnehagen, skal være barnehagelærere, og vi vil ansette flere barne- og ungdomsarbeidere
- Gradvis utvide retten til barnehageplass slik at alle barn får tilbud fra den måneden de fyller ett år
- Gi kommuner adgang til å stille samme krav til private og offentlige barnehager
- Bevare maksprisordningen og rett til søskenmoderasjon
- Gjeninnføre og gradvis utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehagen i områder med særlige integrerings-, språks- og levekårsutfordringer
- Utrede rett til å få plass i en barnehage i nærmiljøet
- Ansette flere lærere, blant annet ved å innføre en norm for lærertetthet minimum på kommunenivå
- Innføre en lese-, skrive- og regnegaranti etter 2. trinn Garantien innebærer:
  - Kartlegge alle elevers lese- og regneferdigheter i 1. og 2. årstrinn
  - Innføre en garanti der elever under et definert minstenivå i lesing og regning får et tilrettelagt tilbud om intensivopplæring og annen oppfølging
  - Ha spesialteam som kan settes inn på skoler som trenger ekstra hjelp og veiledning
- Etablere beredskapsteam mot mobbing i alle kommuner

3. Gi yrkesfagene en viktigere rolle

Norge trenger flere fagarbeidere og dette behovet vil forsterke seg i tiden framover. Samtidig faller mange yrkesfagelever ut av skolen. Arbeiderpartiet vil styrke yrkesfagenes stilling i skolen og legge bedre til rette for at flere motiveres til å velge disse fagene, som er nødvendige for å bygge landet.

VI VIL:

- Rekruttere og videreutdanne flere yrkesfaglærere og styrke yrkesfaglærerutdanningene
- Legge større vekt på praktiske ferdigheter og praksisnær opplæring fra de første skoleårene
- Tilrettelegge for praksis gjennom hele yrkesfagopplæringen
- Sikre at alle elever som er kvalifisert, får læreplass
- Gjøre det lettere å bytte fra studiespesialisering til yrkesfag
- Synliggjøre og styrke fagskolen som grunnlag for en attraktiv karrierevei for alle elever som fullfører videregående skole eller har tilsvarende realkompetanse
- Innføre studiepoeng på fagskolene slik at overganger mellom ulike nivåer i utdanningssystemet kan skje på en mer smidig måte

4. Fra SFO til aktivitetsskole

Skolefritidsordningen må bli et sterkere tilbud til flere barn.

Arbeiderpartiet vil legge den om til å bli en aktivitetsskole, med klare krav til innhold og pris. Vi vil sørge for at den nye aktivitetsskolen har rom for fellesskap, lek, fysisk aktivitet, kreativitet og tilbud om leksehjelp.

VI VIL:

- Innføre makspris og utvikle en nasjonal standard for innholdet i AKS, samt utrede tiltak for å sikre at tilbudet også treffer barn som trenger det mest
- Vurdere søskenmoderasjon for familier som har barn både i barnehage og i AKS
- Sørge for at den nye aktivitetsskolen har en klar tematisk kobling til innholdet i skolen
- Legge til rette for læring i AKS i en friere ramme enn i klasserommet, med større vekt på lek og kreativitet
- Sørge for at AKS bidrar til at alle barn daglig er i fysisk aktivitet, får et variert fritidstilbud og et godt tilbud om leksehjelp

5. En mer digital skole

Digitale ferdigheter blir avgjørende i årene som kommer. En mer digital skole gir også lærerne gode verktøy for en enklere hverdag, for å se hva hver elev mestrer og sliter med, for å oppdage læringsvansker tidligere og for å tilpasse undervisningen.

VI VIL:

- utvikle og gjennomføre en nasjonal strategi for digitalisering i skolen.
- gi lærerne økt kompetanse i bruk av digitale læremidler og ha en pedagogisk kvalitetssikring av læremidlene som skal brukes
- opprettes flere studieplasser innen IKT

***«Vi vil ha en fremtidsrettet fellesskole
der alle barn kan lykkes.»***

Klima

Klimaproblemet er en av vår tids største utfordringer. Hvis vi ikke lykkes med å kraftig redusere de globale utslippene de neste tiårene, vil verden oppleve dramatiske og uoversiktlige endringer. Paris-avtalen forplikter oss til å arbeide for å holde økningen i den globale gjennomsnittstemperaturen godt under to grader. For å nå Paris-målet må Norge kutte utslipp nasjonalt og være en pådriver i det internasjonale klimaarbeidet.

VÅRE FEM VIKTIGSTE SATSNINGER

1. Gå i spissen for at Norge når sine klimamål

Menneskeskapte klimaendringer er en av vår tids største utfordringer. Paris-avtalen pålegger Norge et taktskifte i klimapolitikken. Arbeiderpartiet vil lede an i overgangen til et lavutslippssamfunn og sikre at Norge når sine ambisiøse klimamål innen 2030.

VI VIL:

- Følge opp Paris-avtalen i samarbeid med EU, ved 43 prosent kutt i kvotepliktig sektor og 40 prosent kutt i ikke-kvotepliktig sektor innen 2030
- Ha en klimalov hvor utslippsforpliktelsene blir førende
- At Enova i sitt mandat skal legge til rette for å redusere klimagassutslippene i Norge
- Styrke Enova ved å øke fondet for klimateknologi, fornybar energi og energiomlegging til 100 milliarder kroner, og vurdere krav om teknologiutvikling i Norge

2. Gjennomføre en radikal omlegging av transportsektoren

De store nasjonale utslippene kommer fra transportsektoren. Vi vil derfor redusere klimautslippene fra transportsektoren kraftig. Dette skal vi gjøre samtidig som folk skal kunne reise til og fra skole, arbeid og fritidsaktiviteter på en enkel og effektiv måte.

VI VIL:

- Utrede bruk av fleksibel veibruksavgift som varierer med geografisk plassering og utslippsintensitet i drivstoffet
- Utvikle ulike modeller for miljødifferensierte bompengoordninger og lavutslippssoner med mål om at klimagassutslippene skal gå ned og luftkvaliteten i urbane områder skal bli levelig for alle
- At nybilsalget i 2025 skal være basert på nullutslippskjøretøy. Hvis den teknologiske utviklingen tillater det, bør dette skje raskere
- At kollektivtrafikken i 2020 som hovedregel benytter null- eller lavutslippsteknologi eller klimanøytralt drivstoff. Anbud før 2020 skal ha krav om reduserte utslipp
- Bygge ut kollektivfelt i og rundt de store byene og vurdere å gjøre eksisterende filer på flerfelts innfartsveier om til kollektivfelt
- At staten skal bidra med inntil 70 prosent av investeringskostnadene i store kollektivutbygginger i storbyområdene
- Etablere landstrøm for de største havnene, framskynde elektrifisering av aktuelle fergestrekninger og satse på klimavennlig skipstrafikk

3. Gjøre norsk industri verdensledende innen bærekraft

Norge har sterke industrielle miljøer som kan ta globalt lederskap i utviklingen av null- og lavutslippsteknologi. Det offentlige skal stille strenge krav, men også være en sterk partner for industrien og redusere risiko. Et verdiskapingsprogram for bioøkonomien er ett av mange tiltak.

VI VIL:

- Bidra til mer gjenbruk og ressurseffektivitet
- Stille krav til mer miljøvennlig produktdesign og materialbruk, reparasjon og økt kapasitetsutnyttelse
- Legge til rette for teknologiutvikling som reduserer klimagassutslipp i partnerskap med industrien
- Utrede mulighetene for og, hvis mulig, legge til rette for at norsk sokkel kan bli et europeisk lager for CO₂

- At det kuttes utslipp i fastlandsindustrien og petroleumssektoren, blant annet gjennom et program for fullskala karbonfangst
- Bruke kompetanse fra petroleumssektoren til å satse på havbasert fornybar energi og karbonlagring
- Utvikle den maritime industrien og gjøre skipsflåten mer klimavennlig ved å styrke miljøteknologiordningen og Enova

4. Gjøre det lettere å ta klimavennlige valg

Det må bli enklere og mer lønnsomt å ta bærekraftige valg i hverdagen. Arbeiderpartiet vil investere mer i sykkel- og gangstier og legge til rette for at flere byer kan velge smarte, miljøvennlige løsninger for kollektivtransport og tjenestetilbud for innbyggerne. Vi vil redusere matsvinn og stille strengere krav til miljømerking av varer.

VI VIL:

- Belønne kommuner som kutter betydelig i sine klimagassutslipp med tilskudd til flere miljøtiltak
- Tilrettelegge for utvikling av smarte byer i Norge som kan møte de store utfordringene ved hjelp av ny teknologi, gode løsninger og innbyggerinvolvering
- Redusere energibruken i offentlige bygg og øke andelen nullutslippsbygg blant kommunale nybygg
- At innkjøp og kontraktstildeling brukes til å fremme energieffektivitet, klima og miljøhensyn i virksomheten
- Stille krav til mer miljøvennlig produktdesign og materialbruk, reparasjon og økt kapasitetsutnyttelse

5. Utvikle Norges lederskap internasjonalt

Arbeiderpartiet vil at Norge skal ta en sterkere lederrolle i internasjonal klimapolitikk. Norge skal bidra til klimatiltak og klimatilpasning i utviklingsland, til rettferdig omstilling og til investeringer i fornybar energi i framvoksende økonomier. Klima- og skogsatsingen skal fortsatt være viktig for Norge.

VI VIL:

- Følge opp Paris-avtalen
- Jobbe internasjonalt for kutt i subsidier til forbruk av fossilt brennstoff og for en global prising av CO2
- At Norge skal ta et sterkt lederskap på finansiering av klimatiltak og klimatilpasning i utviklingsland
- At Norge skal være karbonnøytralt i 2030
- Arbeide for at kvoteprisen i EUs kvotesystem utvikles slik at kvotesystemet bidrar både med utslippsreduksjoner og teknologiutvikling

***«Arbeiderpartiet vil gå i spissen
for at Norge når sine klimamål.»***

Sikkerhet og utenriks

Arbeiderpartiets utenrikspolitikk skal ivareta norske interesser og er forankret i våre grunnleggende sosialdemokratiske verdier: frihet, internasjonal solidaritet og samarbeid, demokrati, menneskerettigheter og bærekraftig utvikling.

Europeiske land er Norges viktigste politiske og økonomiske partnere. I sentrale områder som handel, miljø og klima, energipolitikk og migrasjon og asyl, fremmes våre interesser best gjennom å samarbeide med andre land i Europa.

Det nordiske samarbeidet har lang tradisjon for sterk folkelig forankring. Det bør tas nye politiske initiativ for fortsatt nordisk samarbeid på områder der vi kan styrke den nordiske regionens stilling i Europa, også på det sikkerhetspolitiske området.

Vi lever i en tid med store folkevandringer som følge av krig, konflikt, fattigdom og klimaendringer. Vår politikk er basert på menneskerettighetene og flyktningkonvensjonen. Vi vil videreføre en streng, rettferdig og human asyl- og flyktningpolitikk. For oss er det viktig å sørge for kontroll med ankomstene til Norge. Norge skal være en pådriver for at rettighetene til barn på flukt ivaretas.

Forsvarets grunnleggende oppgave er å ivareta Norges sikkerhet og trygghet, våre interesser og verdier. De siste årene har trusselbildet og det sikkerhetspolitiske landskapet endret seg. Norge trenger et sterkt forsvar tilpasset den nye situasjonen, moderne utrustet og med høykompetent personell.

VI VIL:

- Holde fast ved at norsk bistand skal utgjøre minst 1 prosent av brutto nasjonalinntekt og rette oppmerksomheten mot innretning og effekt av bistanden

- Arbeide for balansert og gjensidig atomnedrustning innen ramme av ikkespredningsavtalen NPT med et langsiktig mål om forbud mot kjernevåpen
- Stå tydelig opp for verdiene av et åpent, samarbeidende og nært sammenknyttet Europa i en tid der nasjonalisme, proteksjonisme og fremmedhat er på fremmarsj
- Utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen
- at Norge tar internasjonalt lederskap for etableringen av ordninger som øker forskning, utvikling, overvåking og innkjøp av antibiotika
- Styrke arbeidstakerrettigheter globalt og sikre gjennomføring av ILOs kjernekonvensjoner
- Føre en aktiv returpolitikk, og opprette direkteruter til de viktigste avsenderlandene
- Sikre større forutsigbarhet og bedre involvering av kommunene ved etablering av flyktningmottak
- Styrke forsvarsevnen i tråd med den vedtatte langtidsplanen og slutte opp om målsetningene fra NATO-toppmøtet i 2014 om at medlemslandene gradvis øker sine forsvarsbudsjetter opp mot 2 prosent av BNP innen et tiår og at nye investeringer i Forsvaret utgjør minst 20 prosent av de årlige forsvarsbudsjettene
- Fortsette moderniseringen av forsvaret med relevante og gjensidig forsterkende kapasiteter innen land-, sjø- og luftmakt
- Vie særlig oppmerksomhet til utviklingen av en moderne, slagkraftig og mobil landmakt. Heimevernet har i denne sammenhengen en viktig rolle, og må tilføres mer ressurser.

NORDOMRÅDENE

Nordområdene er en arena for store ambisjoner med muligheter for hele landet. I det neste kapitlet i nordområdesatsingen er verdiskaping, infrastruktur, kunnskap, ny teknologi og havrommet sentrale elementer. Utnyttelse av ressursene i nord skal gi størst mulig regionale ringvirkninger, slik at nordområdepolitikken legger grunnlaget for framtidens arbeidsplasser.

VI VIL:

- gjenreise nordområdene som Norges viktigste strategiske satsingsområde i utenrikspolitikken
- Sørge for en konsekvent suverenitetshevdelse og miljøovervåkning i nordområdene
- Styrke kunnskapsmiljøene og sikre god arbeidsdeling mellom universitetene i nord, og mer samspill med alle relevante kunnskapsmiljøer i nord og internasjonalt
- Videreutvikle etablerte industriklynger og kraftforedlende industri
- Legge til rette for at utvikling av petroleumsnæringen i nordområdene gir større ringvirkninger og oppdrag til nordnorsk næringsliv

Stem Arbeiderpartiet 11. september

BLI MEDLEM - SEND <NYMEDLEM AP> TIL 2077